T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

LİSEYE HOŞ GELDİN

COĞRAFYA

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

LİSEYE HOŞ GELDİN

COĞRAFYA

AĞUSTOS 2025

HOŞ GELDİN

HOŞ GELDİNİZ

Sevgili Öğrencilerimiz,

Liseye hoş geldiniz!

Liseye adım atmak, eğitim yolculuğunuzda yeni bir sayfa açtığınız bu dönemde hayatınızdaki yeni hedeflere doğru heyecanla ve emin adımlarla yol almak demektir. Lisede geçireceğiniz dört yıl, yalnızca akademik başarınızı değil aynı zamanda kişisel ve sosyal gelişiminizi de şekillendirecek bir dönem olacaktır. Bu süreçte kendinizi tanıyacak, yeteneklerinizi keşfedecek ve düşüncelerinizin olgunlaştığını göreceksiniz. Kısacası bu dört yıl, sizi hem bireysel hem de toplumsal anlamda güçlü, bilinçli ve erdemli bir insan olmaya hazırlayacaktır.

Sizden en büyük beklentimiz, bu dört yıllık süreci sadece bir üst eğitim kurumu olan üniversiteye gitmek üzere kurgulamanız değil bununla beraber iyi bir evlat, vefalı bir arkadaş, candan bir komşu, bilinçli bir vatandaş; en güzel ifadeyle "yetkin ve erdemli bir insan" olmak için kendinizi geliştirmenizdir.

Liseye başlarken okulunuza, öğretmenlerinize ve çevrenize uyum sağlamanın yanında akademik farkındalığınızı artırmanız da büyük önem taşımaktadır. Bu farkındalık, sadece eğitim hayatınızı değil aynı zamanda gelecekteki meslek hayatınızı da doğru bir şekilde yönlendirmenize yardımcı olacaktır.

Her öğrencinin kendini tanıması ve keşfetmesine imkân tanınarak ilgi, ihtiyaç, kabiliyetleri ölçüsünde esnek ve özgür öğrenme ortamlarının yaygınlaştırıldığı hak ve gelişim temelli bir öğrenme sürecinin inşa edildiği Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'yle ilk kez tanışacaksınız ve "Liseye Hoş Geldin" kitapları aracılığı ile lisede sizleri nelerin beklediği hakkında bilgi sahibi olacaksınız. Liseye Hoş Geldin kitapları; derslerinizin içeriği ve bu derslerde faydalanmanız gereken yöntemler hakkında sizleri bilgilendirirken kitapta yer alan etkinlikler, modelin sunduğu yeniliklere uyum sağlamanızı kolaylaştıracaktır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun genel amaçlarında da belirtildiği gibi Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; bilgi, beceri ve deneyimler kazanarak dünyamıza, ülkemize ve milletimize katkı sağlayan bireyler olmanızı diliyoruz.

Sizlerin hayata ve yükseköğrenime hazır, yetkin ve erdemli insanlar olarak lise öğreniminizi başarıyla tamamlamanızı temenni ediyoruz.

BU KİTAPTA NELER VAR?

BU KİTAPTA NELER VAR?

Lise yıllarınız başlıyor. Bu dönemde edindiğiniz bilgilerle yaşamınızla ilgili kararlar alıp kendinize bir rota çizeceksiniz. Artık derslerde öğrendiğiniz bilgiler daha detaylı olacak, bu da sizi daha fazla düşünmeye ve araştırmaya sevk edecektir. Lisedeki derslerle ilgili fikir sahibi olabilmeniz adına sizler için "Liseye Hoş Geldin" kitaplarını hazırladık. Her ders farklı öğrenme çıktılarına sahiptir. Bu öğrenme çıktılarını hazırlanan kitaplar vasıtasıyla görerek zihninizde lise dönemine dair bir kurgu oluşturacaksınız.

Ders çalışırken sizlerden istenen şey, bilgileri hemen öğrenmeniz ve unutmamanızdır. Bu durum derse ve dersin içeriğine göre sizleri zaman zaman zorlayabilir. Her dersin kendine özgü öğrenme stratejisi vardır. Önemli olan sizin hangi derse nasıl çalışılacağını bilmenizdir. Sizler için hazırladığımız bu kitaplarda hangi derse nasıl çalışmanız gerektiğiyle ilgili faydalı bilgiler bulacaksınız. Derslere nasıl çalışılacağını kavradığınızda öğrenme sürecini doğru bir şekilde yönetebileceksiniz.

"Liseye Hoş Geldin" kitaplarında sizlere lise müfredatında yer alan derslerle ilgili bir dizi bilgi sunulmaktadır. Öğrenmeye karşı motivasyon sağlamanız için bu bilgilere ihtiyaç duyacaksınız. Derslerin önemini kavradığınızda, konuların birbirleri ile bağlantısını fark ettiğinizde öğrenmeye karşı isteğiniz de artacaktır.

Her öğrenci başarılı olmak ister. Kitaplarda yer alan "Başarı İçin İpuçları" bölümünü inceleyerek istediğiniz hedefe ulaşmak ve başarılı olmak adına neler yapmanız gerektiğinin detaylarını öğrenip bu bilgileri kendi hayatınızda uygulayabilirsiniz.

Okul derslerinde birçok yeni bilgiyle karşılaşıyoruz. Bu yeni bilgilerin kalıcı olması ve detaylandırılması, ders harici birçok kaynaktan yararlanmayı da gerekli kılıyor. Bu kaynakların başında çevrim içi öğrenme platformları geliyor. Ancak çevrim içi kaynaklarda doğru bilgiye ulaşma noktasında birtakım sorunlarla karşılaşılabilmektedir. İşin uzmanı olmayan kişiler tarafından kaleme alınmış yazılar, güncelliğini kaybeden konular, kasıtlı olarak yanlış verilen bilgiler bu sorunların başında yer almaktadır. Bu gibi durumlar tüm çevrim içi kaynakların güvenilirliğini sorgulamamızı gerektirmektedir. Kitaplarda yer alan "Çevrim İçi Öğrenme Platformları" başlığını inceleyerek bu konu hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz.

Kitaplarda yer alan bir diğer bölüm "Örnek Etkinlikler"dir. Bu bölümde geçmiş bilgilerinizi ve yorum gücünüzü kullanarak çözebileceğiniz eşleştirme, boşluk doldurma, bulmaca gibi etkinlikler yer almaktadır. Bu etkinlikler sayesinde ilk defa karşılaşacağınız derslere yönelik hazır bulunuşluk düzeyinizle ilgili fikir sahibi olabilirsiniz.

COĞRAFYA DERSİ

COĞRAFYA NEDİR?

Coğrafya insan ve doğal çevre arasındaki etkileşimi inceleyen bilimdir. Bu bilimle elde edilen bilgi ve beceriler günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olmakla kalmaz, aynı zamanda toplum ve devletlerin standartlarının yükseltilmesine de katkı sağlar.

COĞRAFYA DERSİNİN AMACI

Coğrafya dersi ile öğrencilerin;

1. İnsan-doğa etkileşimi üzerinden coğrafi bilgi, bakış ve beceri kazanmaları;
2. Coğrafi bilgi, bakış ve becerileri günlük hayatla ilişkilendirerek karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmeleri;
3. Mekânsal bilgi teknolojilerini kullanma becerilerini geliştirmeleri;
4. Türkiye'nin doğal, beşerî ve ekonomik özelliklerini coğrafi bakış açısıyla bütüncül biçimde kavramaları;
5. Doğal-beşerî sistem ve süreçlerin işleyişlerini çözümlemeleri;
6. Ekonomik faaliyetleri ve bu faaliyetlerin kalkınma süreçlerine etkilerini sorgulamaları;
7. Afetler, çevre sorunları gibi güncel konulara coğrafi bilinçle yaklaşmaları ve güçlü toplum hedefi için bireysel bilgi ve becerilerini geliştirmeleri;
8. Kültürel, siyasi, ekonomik ve çevresel organizasyonları yerel, bölgesel ve küresel ölçekteki etkileri bağlamında sorgulamaları;
9. Güncel coğrafi olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini yapılandırmaları amaçlanmaktadır.

COĞRAFYA DERSİNİN ÖNEMİ

Coğrafi bilgi ve beceriler; insan hayatını doğrudan ilgilendiren, Türkiye ve dünya gündeminde öne çıkan afetlerle mücadele, küreselleşme, kentleşme, iklim değişikliği, planlama, çevre sorunları, coğrafi bilgi sistemleri, sürdürülebilirlik gibi konularda önemli bir araç olarak kullanılır.

Coğrafya bilgisine sahip insanlar; doğal ortamdaki unsurları, doğa olaylarını ve bunların insan faaliyetleriyle etkileşimini bütünsel bir şekilde görebilirler.

Coğrafi bakış açısına sahip insan; doğal ortamda karşılaştığı olayların ortaya çıkardığı riskleri ve fırsatları analiz edebilir, doğal çevrenin sınırlılıklarının ve insan faaliyetlerinin çevre için oluşturduğu tehditleri görebilir, haritaları kullanabilir, olay ve olguları mekânla ilişkilendirip kavrayabilir. Bu nedenle sürdürülebilir bir dünya için insanların temel coğrafya bilgisine sahip olmalarının önemli bir gereklilik olduğu söylenebilir.

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

9. Sınıf

- Coğrafyanın Doğası
- Mekânsal Bilgi Teknolojileri
- Doğal Sistemler ve Süreçler
- Beşerî Sistemler ve Süreçler
- Ekonomik Faaliyetler ve Etkileri
- Afetler ve Sürdürülebilir Çevre
- Bölgeler, Ülkeler ve Küresel Bağlantılar

10. Sınıf

- Coğrafyanın Doğası
- Mekânsal Bilgi Teknolojileri
- Doğal Sistemler ve Süreçler
- Beşerî Sistemler ve Süreçler
- Ekonomik Faaliyetler ve Etkileri
- Afetler ve Sürdürülebilir Çevre
- Bölgeler, Ülkeler ve Küresel Bağlantılar

11. Sınıf

- Coğrafyanın Doğası
- Mekânsal Bilgi Teknolojileri
- Doğal Sistemler ve Süreçler
- Beşerî Sistemler ve Süreçler
- Ekonomik Faaliyetler ve Etkileri
- Afetler ve Sürdürülebilir Çevre
- Bölgeler, Ülkeler ve Küresel Bağlantılar

12. Sınıf

- Coğrafyanın Doğası
- Mekânsal Bilgi Teknolojileri
- Doğal Sistemler ve Süreçler
- Beşerî Sistemler ve Süreçler
- Ekonomik Faaliyetler ve Etkileri
- Afetler ve Sürdürülebilir Çevre
- Bölgeler, Ülkeler ve Küresel Bağlantılar

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

COĞRAFYA DERSİ 9. SINIF ÜNİTE DAĞILIMI TABLOSU

9. SINIF	1	**COĞRAFYANIN DOĞASI** • Coğrafya Biliminin Konusu ve Bölümleri • Niçin Coğrafya Öğrenmeliyiz? • Coğrafya Biliminin Gelişimi
	2	**MEKÂNSAL BİLGİ TEKNOLOJİLERİ** • Haritalar • Coğrafi Koordinatlar • Türkiye'nin Coğrafi Konumu • Mekânsal Bilgi Teknolojilerinin Bileşenleri
	3	**DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Hava Olayları ve Günlük Hayata Etkileri • İklim Sistemleri • Dünya'da ve Türkiye'de Görülen İklim Türleri • İklim Sisteminde Yaşanan Değişiklikler
	4	**BEŞERÎ SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Nüfusun Tarihsel Değişimi ve Geleceği • Nüfusun Dağılışı ve Hareketleri • Demografik Dönüşüm ve Nüfus Piramitleri • Nüfusla İlgili Fırsat, Sorun ve Politikalar
	5	**EKONOMİK FAALİYETLER VE ETKİLERİ** • Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Coğrafi Faktörler
	6	**AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE** • Tehlike, Risk ve Afet • Afet Türleri • Bütüncül Afet Yönetimi
	7	**BÖLGELER, ÜLKELER VE KÜRESEL BAĞLANTILAR** • Bölge ve Bölge Sınırı

COĞRAFYA DERSİ 10. SINIF ÜNİTE DAĞILIMI TABLOSU

Sınıf	Ünite	İçerik
10. SINIF	1	**COĞRAFYANIN DOĞASI** • Coğrafi Bakış
	2	**MEKÂNSAL BİLGİ TEKNOLOJİLERİ** • CBS ve Uzaktan Algılamanın Uygulama Alanları • Mekânsal Verilerin Haritalara Aktarılması
	3	**DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Tektonik Süreçler • Aşınma ve Çözünme Süreçleri • Aşınım ve Birikim Süreçleri • Yeryüzü Şekilleri ile İlgili Gözlem ve Saha Çalışması • Yeryüzü Şekilleri ile Beşerî Faaliyetler Arasındaki Etkileşim
	4	**BEŞERÎ SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Yerleşmelerin Kuruluşu ve Gelişimi • Yerleşmelerin Fonksiyonları
	5	**EKONOMİK FAALİYETLER VE ETKİLERİ** • Ekonomik Faaliyetlerin Özellikleri • Ekonomik Faaliyetler ve Gelişmişlik • Türkiye Ekonomisinin Sektörel Dağılımı
	6	**AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE** • Afetlerle Mücadelede İyi Uygulama Örnekleri • Afetlere Karşı Dirençli Yaşam Alanları • Afetlerden Korunma • Afet Bilinci
	7	**BÖLGELER, ÜLKELER VE KÜRESEL BAĞLANTILAR** • Türk Kültürünün Mekânsal Özellikleri

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

COĞRAFYA DERSİ 11. SINIF ÜNİTE DAĞILIMI TABLOSU

11. SINIF	1	**COĞRAFYANIN DOĞASI** • Mekânsal Sorunlar Karşısında Coğrafya Bilimi
	2	**MEKÂNSAL BİLGİ TEKNOLOJİLERİ** • Web Tabanlı CBS
	3	**DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Su Kaynakları • Türkiye'deki Su Kaynaklarının Etkileri
	4	**BEŞERÎ SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Yerleşmelerin Mekânsal Organizasyonları • Yerleşmelerin Etki Alanları
	5	**EKONOMİK FAALİYETLER VE ETKİLERİ** • Tarımsal Faaliyetler • Tarım Uygulamalarında Sürdürülebilirlik • Stratejik ve Kritik Madenler • Enerji Kaynakları • Sanayileşmenin Mekânsal Etkileri
	6	**AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE** • Gezegen Sınırı • Küresel İklim Değişikliği • Türkiye'de Suyun Sürdürülebilir Kullanımı
	7	**BÖLGELER, ÜLKELER VE KÜRESEL BAĞLANTILAR** • Türkiye'nin Kültürel Hinterlandı • Tarımsal Üretim: Örnek Ülke • Sanayileşme Süreci: Örnek Ülkeler • Madencilik Faaliyetleri: Örnek Ülke • Enerji Kaynakları: Örnek Ülkeler

COĞRAFYA DERSİ 12. SINIF ÜNİTE DAĞILIMI TABLOSU

12. SINIF	1	**COĞRAFYANIN DOĞASI** • Geleceğin Dünyasında Coğrafya Bilimi
	2	**MEKÂNSAL BİLGİ TEKNOLOJİLERİ** • CBS ve Tematik Haritalar
	3	**DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Toprak Oluşumu • Türkiye'de Toprakların Kullanımı • Coğrafi Faktörlerin Bitki Türlerinin Çeşitliliği ve Dağılışına Etkisi
	4	**BEŞERÎ SİSTEMLER VE SÜREÇLER** • Kültür-Mekân Etkileşimi • Kültürel Peyzaj ve Sürdürülebilirlik
	5	**EKONOMİK FAALİYETLER VE ETKİLERİ** • Ulaşım Sistemleri • Küresel Ticaret • Turizm Faaliyetleri
	6	**AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE** • Türkiye'de Toprağın Sürdürülebilir Kullanımı • Türkiye'de Bitki Türlerinin Değişim ve Sürekliliği • Çevre Sorunları • Ortak Doğal ve Kültürel Miras
	7	**BÖLGELER, ÜLKELER VE KÜRESEL BAĞLANTILAR** • Uluslararası Birliktelik ve Anlaşmazlıklar • Ulaşım Sistemleri: Örnek Ülkeler • Ticaret Faaliyetler: Örnek Ülke • Turizm Faaliyetleri: Örnek Ülkeler

COĞRAFYA DERSİNE NASIL ÇALIŞMALIYIM?

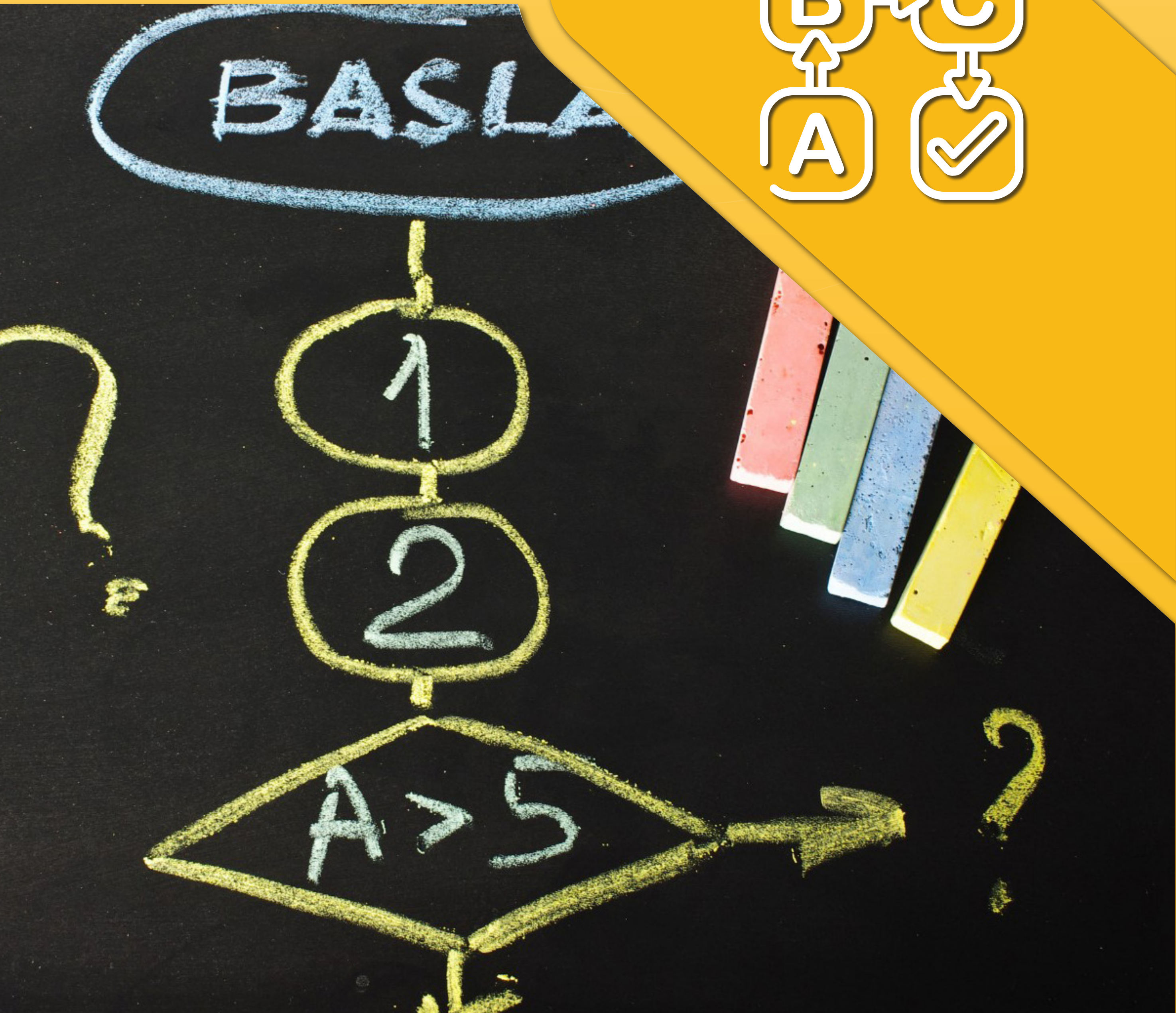

COĞRAFYA DERSİNE NASIL ÇALIŞMALIYIM?

Coğrafya dersinde başarılı olabilmek için aşağıdaki çalışma yöntemlerini benimsemeniz faydalı olacaktır:

Meraklı ve Araştırmacı Olun: Coğrafi bilgilerin nedenlerini ve sonuçlarını sorgulayıp araştırarak öğrenin.

Görsel ve Teknolojik Araçları Kullanın: Haritalar, grafikler, dijital kaynaklar ve coğrafi bilgi sistemleri gibi araçları etkin bir şekilde kullanın.

Bağlantılar Kurun: Öğrendiklerinizi günlük hayatla ilişkilendirerek daha kalıcı ve anlamlı hale getirin.

Güncel Gelişmeleri Takip Edin: Dünyadaki coğrafi olayları, çevresel değişimleri ve haberleri izleyerek bilgilerinizi güncel tutun.

Pratik Uygulamalar Yapın: Kitapta yer alan etkinlik ve uygulamaları tamamlayarak öğrendiklerinizi pekiştirin.

Kavramsal Gruplandırma Yapın: Kavramlar arasındaki ilişkileri şemalandırılarak ve somutlaştırılarak anlamlı öğrenmeyi sağlayın.

Anımsatıcı Ders Notları Alın: Derste ve çalışmalarınızda kendi ifadelerinizi kullanarak kısa, açık ve kolay anlaşılabilen notlar alın.

Grup Çalışmalarına Etkin Katılım Sağlayın: Etkinlik, ödev veya projelerinizde daha keyifli öğrenmeler sağlayabilmek için arkadaşlarınızla birlikte grup çalışması yapın.

Ödev ve Projeler Hazırlayın: İlgi, istek ve ihtiyaçlarınız doğrultusunda hazırlayacağınız ödev ve projelerle bilgi, becerileri pekiştirerek öğrenmelerinizi daha kalıcı hale getirin.

Olay ve Olguları Coğrafi Bakış Açısıyla İnceleyin: Doğada ve beşeri ortamda gerçekleşen olay ve olguları coğrafi sorgulama, mekânsal düşünme gibi becerilerle ele alın.

BAŞARI İÇİN İPUÇLARI

Hepimiz başarılı olmak isteriz. Liseye yeni başlayan bir öğrenci olarak daha önce başarının tadına varmış olun ya da olmayın okul hayatında yeni bir sayfa açtınız ve bu sayfayı nasıl yazacağınız sizin elinizde. Unutulmamalıdır ki bu konu bazen de kafa karıştırıcı olabilir. Başarılı olmayı istiyor ve hedefliyorsunuz ama bunu nasıl yapacağınızı bilmiyor ve kendinizi kaygılı hissediyor olabilirsiniz. Merak etmeyin, yalnız değilsiniz. Şimdi size başarılı olmak için bazı ipuçları vereceğiz:

- **Etkin dinleme:** Başarılı olmanın altın anahtarına "dinleme" diyebiliriz. Okulda derste anlatılan bilgileri dikkatlice dinlemeniz önemlidir. Derslere aktif katılıp soru sormak, söz alıp düşüncelerinizi paylaşmak dersi daha iyi anlamanıza yardımcı olacaktır. Ayrıca öğrenme derste başladığından dinlediğiniz dersi daha sonra tekrar etmek işinizi kolaylaştıracaktır.

- **Planlı çalışma:** Derslerde başarılı olmak için planlı çalışmak gerekmektedir. Planlı çalışma dediğimizde aklımıza kaçta yatıp kaçta kalktığımızı, hangi saatlerde yemek yiyip ders çalıştığımızı, ne zaman mola vermemiz gerektiğini gösteren katı bir çalışma programı gelmemelidir. Planlı çalışma kişinin kendini iyi tanıması ile başlar. Hangi derslerde daha başarılısınız, hangisinde daha fazla gayret göstermeniz gerekiyor, çalışma stiliniz hangisi (yazarak, okuyarak vb.) gibi sorulara önceki çalışma zamanlarınızı da düşünerek cevaplar bulmaya çalışın. Daha sonra kendinize uygun günlük veya haftalık bir ders çalışma programı düzenleyerek ve programa sadık kalarak her derse çalıştığınızdan emin olun. Bu programın içine ödevleri ve kitap okumayı da eklemeyi ihmal etmeyin.

! Birkaç saatlik düzenli çalışma, sabaha kadar süren stresli bir çalışmadan çok daha verimli olacaktır.

BAŞARI İÇİN İPUÇLARI

- **Düzenli tekrar yapma:** Öğrendiğiniz bilgilerin kalıcılığını artırmak için bilgilerin belirli aralıklarla tekrar edilmesi gerekir. Okulda dinlediğiniz dersleri eve gelip ders çalışmaya başladığınızda mutlaka tekrar etmelisiniz. Buna günlük tekrar diyebiliriz. Bir de o hafta öğrendiğiniz bilgileri hafta sonu ders çalışırken tekrar etmelisiniz. Buna da haftalık tekrar diyebiliriz. Haftalık tekrardan sonra o konularla ilgili sorular çözmek de bilgilerin kalıcılığını artıracaktır.

! Tekrar edilmeyen bilgi unutulabilir!

- **Hangi derse nasıl çalışacağını bilmek:** Her dersin kendine özgü konuları varken hepsine aynı biçimde çalışmak başarılı olmanızı zorlaştırabilir. Bazı dersleri yazarak, not alarak çalışabilir bazı dersleri ise daha fazla soru çözerek, pratik yaparak çalışabilirsiniz. Bu konuda öğretmenlerinizden yardım isteyebilirsiniz. Ders çalışırken kaynakları etkin kullanmak da önemlidir. Ders kitapları, internet kaynakları, kütüphaneler gibi birçok alternatif kaynak mevcuttur ve derslerin/konuların içeriğine göre size yardımcı olacak kaynaklar da değişecektir.

- **Hedef belirlemek:** Başarılı olmayı istemekle birlikte bunu ne için istediğimizi de bilmemiz gerekir. Hedef belirlemek uzun bir süreçtir ve henüz 9. sınıfta hayatınızın geri kalanını etkileyecek bir hedef belirmek istememeniz ya da buna karar verememeniz oldukça normal karşılanabilir. Bu nedenle daha kısa vadede gerçekleştirebileceğiniz şeyleri hedeflemek sizin başarıya yönelik motivasyonunuzu artıracaktır. Örneğin sevdiğiniz dersten tam puan almak veya proje ödevinizi bitirmek gibi.

- **Uyku düzeni:** Hepimizin temel biyolojik gereksinimleri vardır ve uyku da bu ihtiyaçların başında gelmektedir. Yapılan araştırmalar uyku düzeni ve başarılı olmak arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu kanıtlamıştır. Yeterli sürede gece uykusu ihtiyacınızı giderdiğinizde bu durum başarınızı da olumlu yönde etkileyecektir. Uyku düzeniniz bozulduğunda (az uyumak, fazla uyumak, gece uykusunda geçirilen sürenizin az oluşu, uyku aralığının devamlı değişmesi gibi durumlar) okula geç kalabilir, sabah ilk birkaç dersi anlamakta zorluk yaşayabilir, verimli ders çalışamayabilirsiniz. Ayrıca beden ve ruh sağlığınız için de uykunuzun yeterli ve düzenli olması gerekir.

- **Beslenme düzeni:** Uyku düzeninizin başarınıza etkisi olduğu gibi beslenme düzeninizin de etkisi vardır. Yeterli ve dengeli beslenmeniz, tüm besin gruplarını tüketmeniz, sabahları kahvaltı yapmanız sağlığınız ve başarınız için gereklidir. Bu dönemde farklı beslenme programlarını deneyimlemek isteyebilirsiniz. Uzman desteğine başvurmadan beslenme düzeninizde yapacağınız bu değişiklikler sizin ders başarınızı da olumsuz yönde etkileyecektir.

- **Ders dışı etkinlikler:** Okul başarısında derslerdeki başarının etkisi büyük olsa da tek ölçüt bu değildir. Ders dışı etkinliklerle de ilgilenmeniz sizin çok yönlü gelişiminize katkı sağlayacaktır. Örneğin okuldaki kulüplere katılmak, sporun veya sanatın bir dalı ile ilgilenmek, yürüyüş yapmak, doğada zaman geçirmek gibi etkinlikler ilgilerinizi keşfetmenize yardımcı olacaktır.

- **Arkadaş ilişkileri:** Gününüzün büyük bir kısmında okulda arkadaşlarınızla beraber olacaksınız. Arkadaşlarınızla derslerde, ders aralarında hatta bazen okul çıkışı da zaman geçireceksiniz. Bu nedenle arkadaş seçimi yaparken kendi ilgilerinize yakın ilgilere sahip, benzer hedeflerinizin olduğu, okul ile bağları güçlü arkadaşlar tercih etmeniz kaliteli zaman geçirmeniz için önemlidir. İçinde olduğunuz arkadaş grubu sosyal aktiviteleriniz için önemli olduğu kadar dersleriniz için de önemlidir. Bazen derslerde öğretmenlerinizden daha zor anladığınız konuları arkadaşınızın anlatmasıyla daha kolay öğrenebilirsiniz.

Yukarıda sıralanan başarı ipuçlarından daha da önemli bir ipucu vardır: Kendinize güvenin. Kişinin kendine inanması başarısı için atacağı en büyük adımdır. Kendinize inandığınız, sorumluluklarınızı bildiğiniz sürece yaşayacağınız başarısızlıklar da sizin gelecek başarılarınız için öğretici birer deneyim olacaktır.

ÇEVRİM İÇİ ÖĞRENME PLATFORMLARI

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TARAFINDAN SAĞLANAN DİJİTAL PLATFORMLAR

Öğrenmelerinizi okulda tamamladıktan sonra, kendi öğrenme amacınızı belirleyerek planlı tekrarlar yapmak, sizi aktif bir öğrenen yapar. Dijital dünyayı okul dışında sadece eğlence amaçlı kullanmanın ötesine geçerek öğrenme deneyimlerinizi artıracak fırsatlar oluşturabilirsiniz. Bu da, hem kendi kendinize öğrenme sorumluluğunuzun gelişmesine yardımcı olurken hem de yüzyılımızın en önemli becerilerinden biri olan hayat boyu öğrenmenin altın anahtarını elinize verir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, gelecekte yeni durumlara uyum sağlayan, teknolojinin üreticisi ve yöneticisi olan, dijital yetkinliğe ve hayat boyu öğrenme kültürüne sahip bireyler yetiştirmeyi hedefler. Bu kapsamda OGM Materyal, EBA, uzaktan eğitim ve sertifika programları, ÖDS, DİYALEKT gibi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan platformlar ile öğrenmelerinizi çeşitlendirebilir ve zenginleştirebilirsiniz.

Bu platformlardan lise öğreniminiz süresince farklı şekillerde faydalanabilirsiniz:

- Öğrendiklerinizi pekiştirebilir,
- Eksik öğrenmelerinizi tamamlayabilir,
- Sınavlara hazırlanabilir,
- Farklı kaynaklara erişim sağlayabilir,
- Yabancı dil öğreniminizi ilerletebilir,
- Kendi öğrenme hızınızda öğrenebilir,
- Kendi öğrenme sorumluluğunuzu geliştirebilirsiniz.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından lise kademesindeki tüm sınıf düzeylerindeki (hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına yönelik hazırlanan platformlar ve bu platformların içerikleri ile ilgili detaylar aşağıda listelenmiştir.

A) MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI DİJİTAL PLATFORMLARI

1. MEBİ

MEBİ Bireysel Öğrenme Platformu; öğrencilerin derslerini pekiştirmelerine, konu tekrarlarını istedikleri zaman gerçekleştirebilmelerine ve kendi öğrenme süreçlerini yönetebilmelerine imkân sağlamaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda hazırlanan içerikleri okul dersleri modülünde öğrencilerle buluşturan MEBİ, öğrencilerin okulda öğrendiklerini pekiştirmelerine ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Özellikle YKS hazırlık sürecinde öğrencilere kapsamlı destek sunan platformda geniş bir video havuzu, ayrıntılı konu özetleri, raporlar, rehberlik videoları, interaktif testler ve zengin bir soru bankası bulunmaktadır. Böylece öğrencilerin sınav hedeflerine ulaşmaları kolaylaştırılırken ek kaynak ihtiyacı giderilmektedir. Ayrıca MEBİ, bireysel öğrenme algoritması aracılığıyla öğrencilere eksik veya geliştirilmesi gereken konular hakkında geri bildirimler sağlamakta ve kişiye özel çalışma planları sunmaktadır. Platformun önemli özelliklerinden biri olan Adaptif Test Ekranı, öğrencilerin soru çözme performansını sürekli olarak değerlendirerek onlara seviyelerine uygun sorular yöneltmektedir. MEBİ Bireysel Öğrenme Platformu, YKS Hazırlık, Okul Dersleri, Deneme/Yazılıya Hazırlanıyorum, Çalışma Planı, Raporlama, Rehberlik ve Takibimdekiler adıyla 7 modül içermektedir. Modüllerde, 1200'ün üzerinde ders anlatım videosu, 70'in üzerinde dijital kaynak kitap, 1200'ün üzerinde konu özeti ve 70 binin üzerinde soru bulunmaktadır. (mebi.eba.gov.tr)

2. OGM MATERYAL

Etkileşimli ders kitaplarına, çalışma defterlerine, videolu konu anlatımlarına ve konu özetlerine kayıt gerektirmeden erişim imkânı sunan bir sitedir. Ayrıca OGM materyal sitesinde lise öğrenmelerinizi zenginleştirmenizi, yazılılarınıza ve üniversite sınavlarınıza hazırlanmanızı sağlayacak soru bankaları, soru çözüm videoları, pekiştirme testleri, konu anlatımları ve özetleri yer almaktadır. Site, kolay ara yüzü ile lise kademesindeki her sınıf düzeyine, her derse, her üniteye uygun ücretsiz çok sayıda yardımcı kaynağa erişim sağlamaktadır. (ogmmateryal.eba.gov.tr)

3. EBA

Sınıf seviyeleri ve farklı öğrenme stillerine uygun e-içeriklerden (ders kitapları, videolu ders anlatımları, interaktif oyunlar) faydalanabileceğiniz bir sitedir. Kendinize ait sayfanızda performansınızı görüntüleyebilir, pekiştirmeniz gereken konu veya ünite ile ilgili bilgi edinebilirsiniz. Çalışmalarınızı öğretmen veya arkadaşlarınızla paylaşabilir, geri dönütleri takip edebilirsiniz. Sitedeki kaynakları bilgisayarınıza indirebilir veya çıktı alabilirsiniz. (eba.gov.tr)

> ! eba.gov.tr adresinde sağ üst köşede yer alan "Hızlı Erişim" sekmesini kullanılarak da "OGM Materyal" sitesine erişim sağlanabilmektedir.

> ! OGM Materyal sitesinde bulunan kaynakları indirebilir veya bu kaynakların çıktısını alabilirsiniz.

4. ÖDS

Konu pekiştirmek için gerekli kaynağa (ders kitapları, çoktan seçmeli soru, ders anlatım videoları, soru çözüm videoları) erişim imkânı sunan bir sitedir. Okul dersleri ve sınava hazırlık modüllerinden lise öğreniminiz boyunca faydalanarak düzenli ders çalışma ve sınavlarda başarının anahtarı olan konu tekrarı alışkanlıklarınızı geliştirebilirsiniz. (ods.eba.gov.tr)

5. DİYALEKT

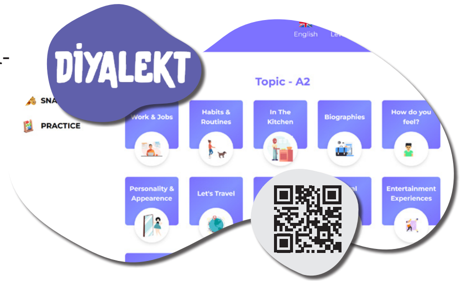

Yabancı dil seviyenize uygun sesli kitaplar, şarkılar dinleyebilir; çizgi filmler, belgeseller ve animasyonlar izleyebilirsiniz. Sitede geçireceğiniz zamanın sıklığına bağlı olarak yabancı dil öğrenme hızınızı artırabilirsiniz. Performansınızı takip ederek ilerleme düzeyinize uygun içeriklerle yabancı dil öğreniminizi etkili ve eğlenceli hâle getirebilirsiniz. (diyalekt.eba.gov.tr)

6. E-YAYGIN

Hızla ilerleyen teknoloji dünyasına ve okul dışı faaliyetleriniz (kurs, seminer vb.) ile uyum sağlamaya şimdiden başlayabilirsiniz. Kurslardan faydalanarak hem kendiniz hem de kendi yapabileceklerinizle ilgili deneyimler yaşayarak lisenin ileri kademelerinde kendinize en uygun mesleği seçme fırsatı yakalayabilirsiniz. Siteyi ziyaret ettiğinizde yabancı dil, bilgisayar, muhasebe, cilt bakımı, modelistlik, turizm ve otelcilik, resim, müzik, yüzme, aşçılık, din eğitimi, el sanatları teknolojisi ve daha birçok sertifikalı eğitim imkânına başvuru yapabilirsiniz. (e-yaygin.meb.gov.tr)

B) MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI MOBİL UYGULAMALARI

Zaman ve yer fark etmeden Android ve İOS uyumlu ücretsiz mobil uygulamalarımız uygulama mağazalarından indirilebilir.

1. MEBİ

YKS'ye ve okul derslerine yönelik hazırlanan hazırbulunuşluk testi, konu anlatım videosu, konu anlatım özeti, örnek sorular, çıkmış sorular ve kendinizi ölçmenizi sağlayacak değerlendirme testlerinden oluşmaktadır. MEBİ'de yer alan çalışma planım, raporlarım, deneme/tarama/yazılı, rehberlik modülleri ile kendi gelişim sürecinizi grafikler yardımı ile görebilir, analiz edebilirsiniz ve eğitim sürecinizi yeniden yapay zeka desteği ile şekillendirebilirsiniz.

2. DERSLER CEPTE

9-10-11 ve 12. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe, matematik, fizik, kimya, biyoloji ve İngilizce derslerinin tüm ünite, konu ve kazanımlarını kapsayan ders özetlerine, ders anlatım videolarına ve soru bankalarına erişebilirsiniz.

3. DÖRT DÖRTLÜK KONU PEKİŞTİRME TESTLERİ

9-10-11 ve 12. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe, matematik, fizik, kimya, biyoloji ve İngilizce derslerinin tüm ünite, konu ve kazanımlarını kapsayan ders özetlerine, ders anlatım videolarına ve soru bankalarına erişebilirsiniz.

4. 3 ADIM SORU BANKASI

3 Adım TYT-AYT-YDT Soru Bankaları içinde yer alan tüm sorulara ve soruların videolu çözümlerine erişim sağlayabilirsiniz.

5. OGM MATERYAL SORU BANKASI

9-10-11 ve 12. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe, matematik, fizik, kimya, biyoloji ve İngilizce derslerinin tüm ünite, konu ve kazanımlarını kapsayan soru bankası ve videolu çözümlerine erişebilirsiniz.

C) ÇEVRİM İÇİ KURSLAR

1. BTK AKADEMİ

BTK Akademi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun hazırladığı bilgi ve teknoloji konusunda kendini geliştirmek isteyen tüm vatandaşlarımızın faydalanabileceği bir platformdur. Akademinin içerisinde çevrim içi eğitimlerin yanı sıra yüzyılın teknolojilerine göre geliştirilmiş sınıf içi eğitimler de bulunmaktadır. Programa e-devlet şifresi ile giriş yapılması gerekmektedir. (btkakademi.gov.tr)

2. HEMBA

Millî Eğitim Bakanlığınca hizmete sunulan Halk Eğitim Merkezleri Bilişim Ağı (HEMBA), kurs merkezlerine gitmeye gerek kalmadan uzaktan eğitim aracılığı ile kişisel veya mesleki gelişiminize katkıda bulunabilecek kurslara kaydolabilir ve tamamladıktan sonra sertifika almaya hak kazanabilirsiniz. Sisteme e-devlet şifresi ile giriş sağlanabilir. (hemba.gov.tr)

3. BİLGEİŞ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) tarafından hazırlanan platformdan, bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili mesleki ve kişisel gelişimlerine çevrim içi dersler/kurslar vasıtasıyla katkı sağlamak isteyen tüm vatandaşlar ücretsiz faydalanabilir. Sisteme giriş için kayıt olmak gereklidir. (bilgeis.net)

4. EDX

İş arayanlar, profesyoneller, öğrenciler, öğretmenler, evde eğitim görenler, yüksekokul ya da üniversite için hazırlık yapanlar, yeteneklerini geliştirmek isteyen herkes için çevrim içi açık dersler sunan bir platformdur. Sisteme ücretsiz kaydınız tamamladıktan sonra giriş yapabilirsiniz. (edx.org)

ÖRNEK ETKİNLİKLER

DOĞAL ORTAMLARI TANIYALIM

Doğayı oluşturan unsurların birbirleriyle etkileşimi doğal ortamı meydana getirir. Bu ortamlar; litosfer (taş küre), atmosfer (hava küre), hidrosfer (su küre), kriyosfer (buz küre) ve biyosferden (yaşam küre) oluşur.

LİTOSFER (TAŞ KÜRE)

HİDROSFER (SU KÜRE)

ATMOSFER (HAVA KÜRE)

BİYOSFER (YAŞAM KÜRE)

KRİYOSFER (BUZ KÜRE)

Verilen bilgi ve şemadan yararlanarak aşağıdaki ifadelerin hangi doğal ortama ait olduğunu yazınız ve görseldeki numaralarla eşleştiriniz.

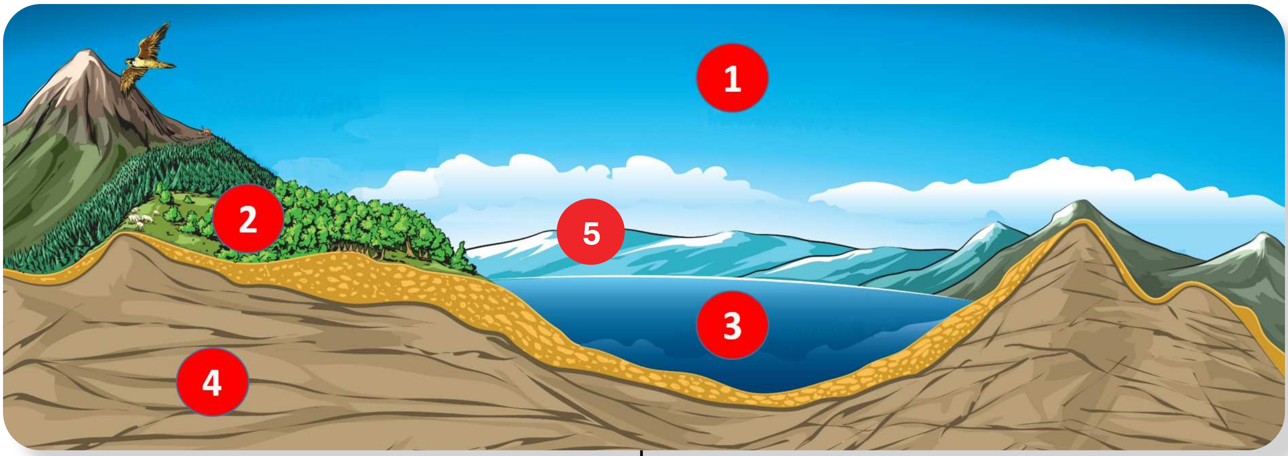

Yerküreyi çevreleyen gaz örtüsüdür.	Yerküredeki su alanlarıdır.	Yerküredeki canlı yaşam alanlarıdır.	Yerkürenin katılaşmış üst kısmıdır.	Yerküredeki buzullar ve sürekli karla kaplı alanlardır.

COĞRAFYAYI TANIYALIM

Coğrafi ortamdaki doğal ve beşerî olayları, insanla ilişkilendirerek inceleyen bilim dalına **coğrafya** denir. Coğrafya bilimi; coğrafi ortamda doğal süreçler ve insan faaliyetleriyle meydana gelen değişimleri bir çalışma metodolojisine dayalı olarak araştırır ve inceler.

Coğrafya bilimi, fiziki ve beşerî coğrafya olmak üzere ikiye ayrılır. Coğrafyanın doğal ortamlar ile bu ortamlarda meydana gelen olayları inceleyen bölümüne **fiziki coğrafya**, insan faaliyetlerini inceleyen bölümüne **beşerî coğrafya** denir

Coğrafyanın aşağıdaki alt dalları ile tablodaki coğrafi bilgileri eşleştiriniz ve verilen bilginin fiziki coğrafya ya da beşerî coğrafya bölümlerinin hangisiyle ilgili olduğunu belirtiniz.

Yerleşme Coğrafyası	Jeomorfoloji	Nüfus Coğrafya	Ekonomik Coğrafyası
Klimatoloji	Toprak Coğrafyası	Biyocoğrafya	Siyasi Coğrafya
	Kültürel Coğrafya	Hidrografya	

	Coğrafi bilgiler	Coğrafyanın hangi alt dalı inceler?	Fiziki coğrafya mı? Beşeri coğrafya mı?
1	Geçmiş dönemlerde Türklerde yaygın olan konargöçer yaşam tarzı ile hayvancılık faaliyetleri, Orta Asya'daki iklim ve bitki örtüsünün bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.		
2	Türkiye'de yerleşim birimleri idari özelliklerine göre il, ilçe, köy ve mahalle şeklinde sınıflandırılmaktadır.		
3	Türkiye, Karadeniz Havzası, Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu ve Orta Asya'nın oluşturduğu coğrafyanın merkezinde yer alır.		
4	Türkiye, sahip olduğu zengin bitki çeşitliliği açısından dünyanın sayılı ülkelerinden biridir.		
5	Alp-Himalaya Dağ Kuşağı üzerinde yer alan Türkiye, yüksek ve engebeli bir ülkedir.		
6	Türkiye Akdeniz, Karadeniz, karasal ve geçiş iklimleri ile iklim çeşitliliği fazla olan bir ülkedir.		
7	Türkiye'de doğal ve beşerî faktörlerin etkisi ile kıyı kesimlerin daha kalabalık olduğu görülmektedir.		
8	Türkiye'de mekânsal gelişim farklılıklarını azaltmak amacıyla bölgesel kalkınma projeleri uygulanmaktadır.		
9	Erzurum – Kars çevresinde görülen çernezyomlar humus bakımından zengindir.		
10	Türkiye'deki pek çok akarsuyun akış hızı ve aşındırma gücü yüksektir.		

COĞRAFİ KOORDİNATLARI BELİRLEYELİM

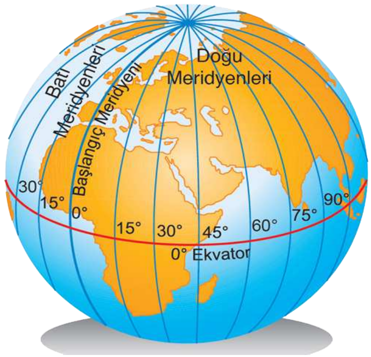

Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın ekvator düzlemine olan uzaklığının açı cinsinden değerine **enlem**, başlangıç meridyenine olan uzaklığının açı cinsinden değerine **boylam** denir. Ekvator ve başlangıç meridyeni esas alınarak enlem ve boylamların kullanılmasıyla oluşturulan sisteme ise **coğrafi koordinat** sistemi denir.

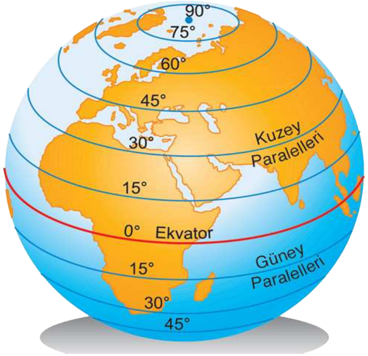

Aşağıdaki haritada dünya üzerindeki yedi yer işaretlenerek harflerle gösterilmiştir.

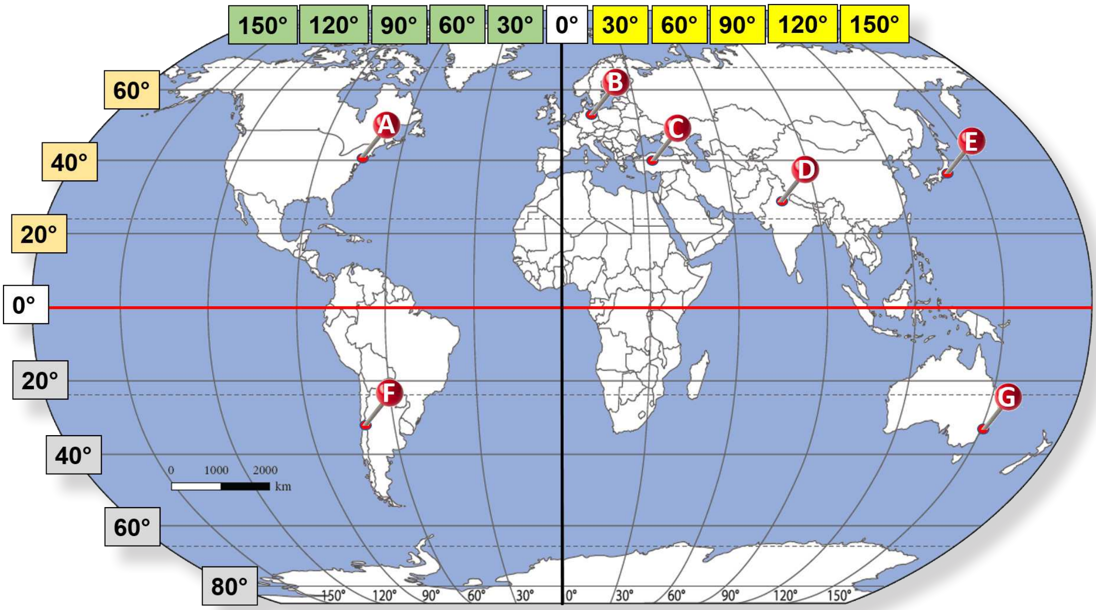

Verilen enlem ve boylam tanımlarından yararlanarak haritada işaretlenmiş yerlerdeki harfler ile aşağıda koordinatları verilen şehirleri doğru olarak eşleştiriniz.

1 ...... New York
40° 43' Kuzey Enlemi
74° Batı Boylamı

2 ...... Sydney
33°39' Güney Enlemi
151° Doğu Boylamı

3 ...... Berlin
52° Kuzey Enlemi
13° Doğu Boylamı

4 ...... Yeni Delhi
28° Kuzey Enlemi
77° Doğu Boylamı

5 ...... Tokyo
35° Kuzey Enlemi
139° Doğu Boylamı

6 ...... Ankara
40° Kuzey Enlemi
33° Doğu Boylamı

7 ...... Santiago
33° 26' Güney Enlemi
70° 40' Batı Boylamı

YAĞIŞ VE SICAKLIK GRAFİĞİ OLUŞTURALIM

1. Aşağıda verilen aylık ortalama sıcaklık (°C) verilerini kullanarak sıcaklık grafiğini tamamlayınız.

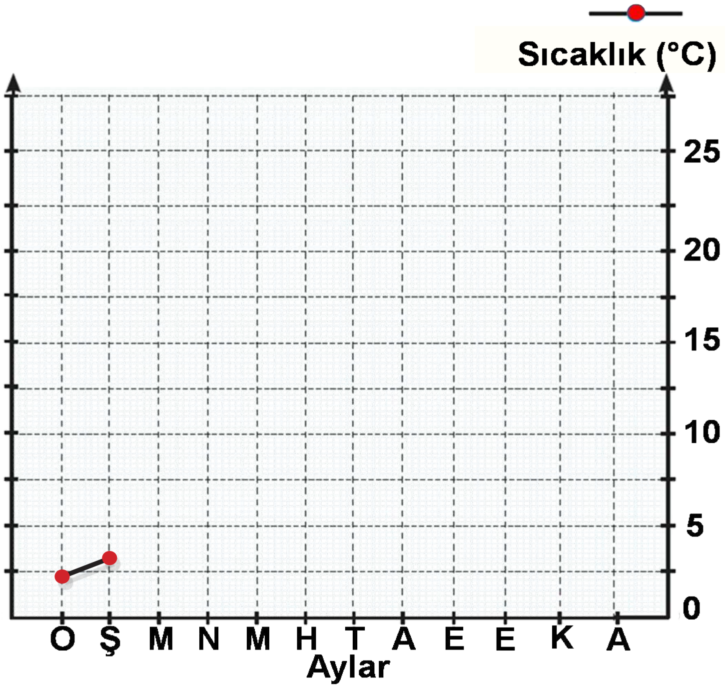

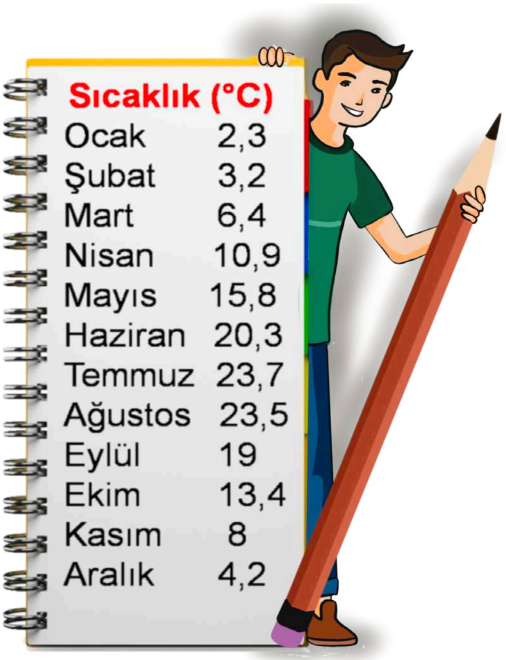

Sıcaklık (°C)	
Ocak	2,3
Şubat	3,2
Mart	6,4
Nisan	10,9
Mayıs	15,8
Haziran	20,3
Temmuz	23,7
Ağustos	23,5
Eylül	19
Ekim	13,4
Kasım	8
Aralık	4,2

2. Aşağıda verilen aylık toplam yağış miktarı (mm) verilerini kullanarak yağış grafiğini tamamlayınız.

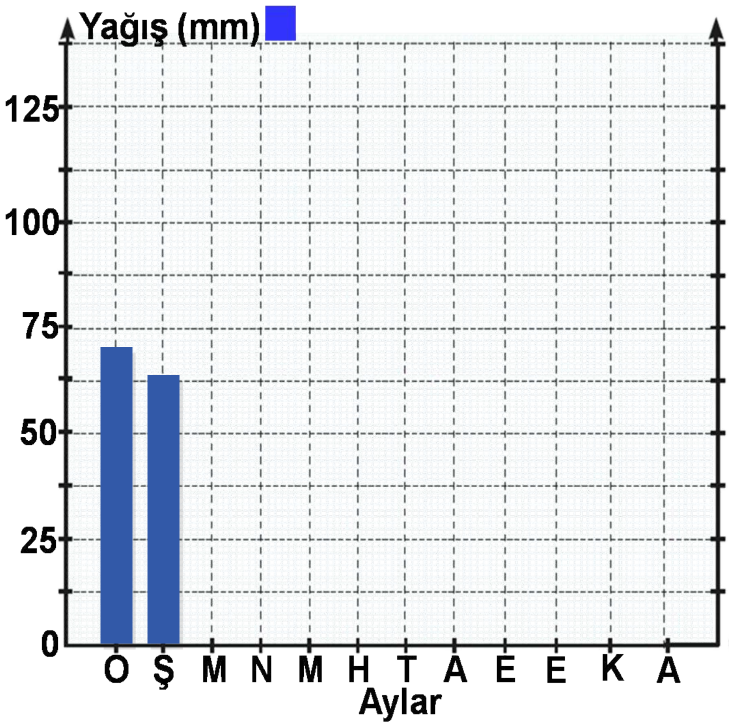

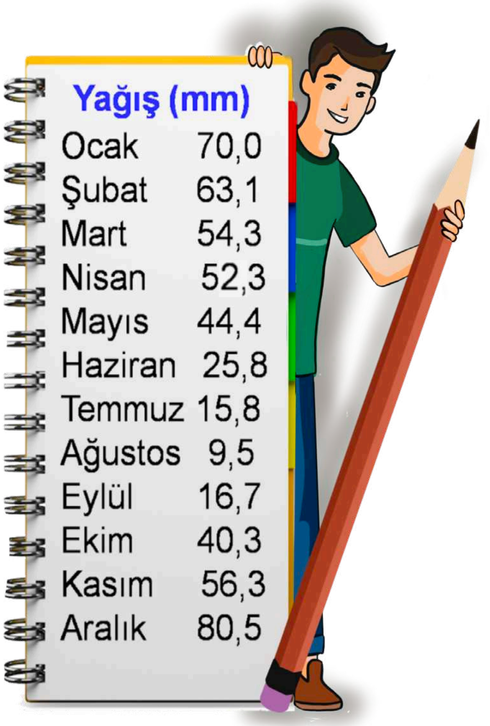

Yağış (mm)	
Ocak	70,0
Şubat	63,1
Mart	54,3
Nisan	52,3
Mayıs	44,4
Haziran	25,8
Temmuz	15,8
Ağustos	9,5
Eylül	16,7
Ekim	40,3
Kasım	56,3
Aralık	80,5

3. Çizdiğiniz sıcaklık ve yağış grafiklerini aşağıda verilen alanda birleştiriniz.

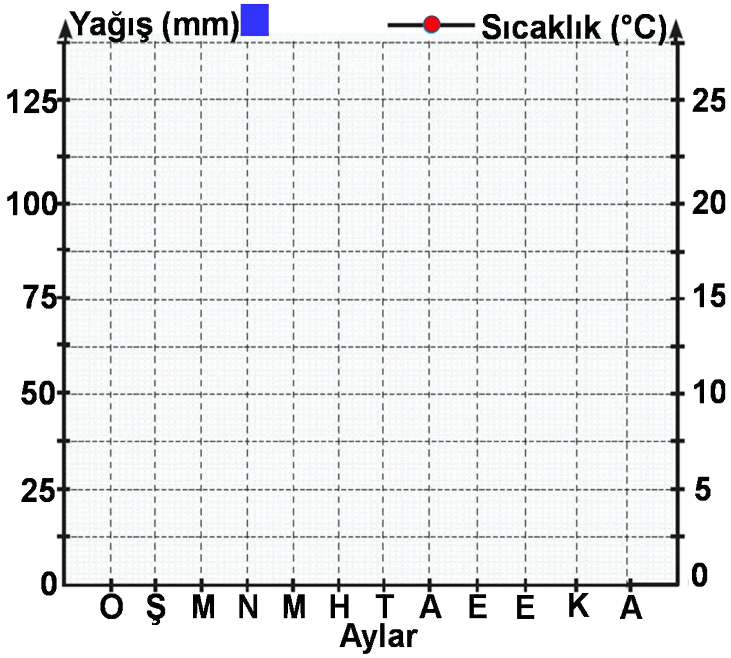

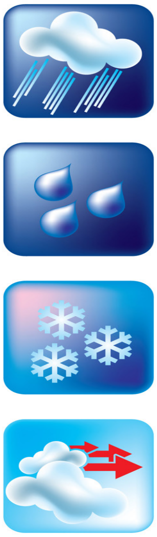

4. Oluşturduğunuz sıcaklık ve yağış grafiğini yorumlayınız.

BÖLGELERİ TANIYALIM

Yeryüzünün doğal veya beşerî unsurlar bakımından kendi içinde benzerlik gösteren parçalarına **bölge** adı verilmektedir. Yeryüzünde farklı ölçütler ve amaçlarla çok çeşitli bölge türleri oluşturulabilmektedir. Bölge türleri genel olarak şekilsel bölgeler ve işlevsel bölgeler olmak üzere iki gruba ayrılır.

Sahip oldukları doğal ve beşerî özellikleriyle dünyanın diğer alanlarından ayrılan bölgelere **şekilsel bölge** denir. Örneğin iklim, bitki, toprak gibi doğal unsurların dağılışı esas alınarak oluşturulmuş doğal bölgeler ile nüfus, yerleşme, kültür, tarım ve madencilik gibi beşerî unsur ve faaliyetlerin dağılışı esas alınarak oluşturulmuş beşerî bölgeler şekilsel bölgelerdir.

Yukarıdaki bilgileri okuyarak verilen ipuçları ile karışık verilen harflerden istenilen kelimeyi bulunuz. Numaralı kutulardaki harflerden anahtar kelimelere ulaşınız.

	İpucu	Karışık harfler	Kutular (numaralı kutular)
1.	Sıcaklık ve yağış	İLMKİ	5 kutu (3. kutu: 8)
2.	Hidrografik bölge	NYAUKOS	7 kutu
3.	Petrol, pamuk	ÜREMTİ	6 kutu (3. kutu: 13, 5. kutu: 4)
4.	Kır ve şehir	REEMEŞYL	8 kutu (6. kutu: 1)
5.	Tenha ve kalabalık	SUNÜF	5 kutu
6.	Çernezyom, podzol	OKRPTA	6 kutu (6. kutu: 3)
7.	Yağmur ormanları	KBİTİ	5 kutu (1. kutu: 9)
8.	Deprem, kuraklık	ETAF	4 kutu (3. kutu: 7)
9.	Dil, din, ırk	ÜTKLÜR	6 kutu (3. kutu: 5)
10.	Otomotiv	İAASYN	6 kutu (1. kutu: 6)
11.	Yer şekilleri	VOSLÖBAİGE	3 kutu + 7 kutu (3. kutu: 11, 5. kutu: 2)
12.	Birleşmiş Milletler	İYGTSARİÖÜS	6 kutu + 5 kutu (1. kutu: 10, 3. kutu: 12)

ANAHTAR KELİMELER ◯◯◯◯◯◯◯◯ ◯◯◯◯◯

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

NÜFUSUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİ ÖĞRENELİM

Nüfusun dünya genelindeki dağılışı her yerde eşit değildir. Bazı yerler sık, bazı yerler seyrek nüfuslu iken bazı yerlerde ise nüfus bulunmamaktadır. Nüfusun yeryüzüne dağılışında etkili olan faktörler doğal ve beşerî olmak üzere ikiye ayrılır.

Çöller, kutup bölgeleri, dağlık ve engebeli bölgelerin seyrek nüfuslu alanlar hâline gelmelerinde ve orta kuşağın ılıman bölgelerindeki akarsular çevresinde nüfusun yoğunlaşmasında doğal faktörler etkili olmuştur.

Batı Avrupa, Kuzey Amerika'nın doğusu, Doğu ve Güneydoğu Asya'da nüfusun yoğun olmasında beşerî faktörlerin önemli etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Nüfus dağılışıyla ilgili verilen bilgilerden yararlanarak dünya nüfusunun dağılışını etkileyen faktörleri aşağıdaki şemaya doğru olarak yazınız.

İklim	Tarihî Faktörler	Su Kaynakları	Madencilik	Kara ve Denizlerin Dağılışı
Ulaşım	Yeryüzü Şekilleri	Turizm	Toprak Yapısı	
Sanayi	Tarım	Ticaret		

DÜNYA NÜFUSUNUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

DOĞAL FAKTÖRLER	BEŞERÎ FAKTÖRLER

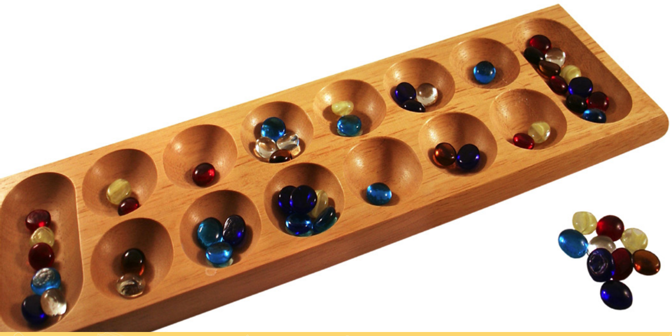

EKONOMİK FAALİYETLERİ SINIFLANDIRALIM

İnsanlar; yaşamlarını devam ettirebilmek, ihtiyaçlarını karşılayabilmek veya daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek için çeşitli mesleki faaliyetlerde bulunur. Bu faaliyetlere genel olarak **ekonomik faaliyetler** denir. Ekonomik faaliyetler; özelliklerine göre birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül ve beşincil faaliyetler şeklinde beş gruba ayrılır:

- **Birincil ekonomik faaliyetler,** temel maddelerin doğrudan veya dolaylı olarak doğal çevreden temin edilmesine dayanır.
- **İkincil ekonomik faaliyetler,** birincil ekonomik faaliyetlerden elde edilen ham maddeler veya yarı işlenmiş maddeler kullanılarak yeni ürünler elde edilmesine dayanır.
- **Üçüncül ekonomik faaliyetlerde** doğrudan bir üretim görülmemekle birlikte insanlara, diğer ekonomik faaliyetlere ürün ve hizmet sağlanması esastır.
- **Dördüncül ekonomik faaliyetler;** teknolojinin gelişmesine bağlı olarak günümüzde ortaya çıkan bilgi toplama, bilgiyi işleme, değiştirme ve yayma çalışmalarını kapsar.
- **Beşincil ekonomik faaliyetler,** daha çok karar verme pozisyonunda olan kamu sektörü ile özel sektördeki üst düzey yöneticileri kapsar.

? Aşağıda verilen çalışma alanlarını ilgili ekonomik faaliyetler ile eşleştiriniz.

Sanayi	Balıkçılık	Ticaret	Ormancılık	İnşaat
Ulaşım	Enerji üretimi	Hayvancılık	İletişim	Madencilik
Turizm	Finans	Reklam yayıncılığı	Eğitim	Tarım
	Ağ işletmenliği	Yazılım	Kamu yöneticiliği	

Ekonomik Faaliyetler

Birincil Ekonomik Faaliyetler	İkincil Ekonomik Faaliyetler	Üçüncül Ekonomik Faaliyetler	Dördüncül Ekonomik Faaliyetler	Beşincil Ekonomik Faaliyetler

AFETLERİ TANIYALIM

İnsan, yaşamını sürdürebilmek için faaliyet gösterdiği çevreyle sürekli etkileşim hâlindedir. Bu süreçte bazen canlı ve cansız çevreye büyük zarar veren, insanların sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerini durma noktasına getiren, önemli ölçüde can ve mal kaybına neden olan doğa veya insan kökenli olaylara **afet** denir.

Aşağıda afetlerle ilgili bazı kelimeler verilmiştir.

Sismograf	Kar	Tropikal	Hortum	Fırtına
Afet	Erozyon	Taşkın	Volkanik	Tsunami
Heyelan	Tektonik	Biyolojik	Erken	İlkbahar

Bu kelimeleri verilen ifadelerdeki boşluklara doğru olarak yazınız.

1. Doğal olaylara veya insan faaliyetlerine bağlı olarak gerçekleşen ve önemli ölçüde can ve mal kaybına neden olan olaylara .... denir.
2. Afetlerin yol açabileceği zararları en aza indirebilmek amacıyla afet öncesinde çeşitli teknolojiler kullanılarak belirli kurumlar tarafından yayımlanan mesaj veya bildirilerin ilgililere iletilmesi olarak çalışan sistem .... uyarı sistemidir.
3. Yer kabuğunun fay hatları boyunca kırılmasıyla gerçekleşen .... deprem, diğer deprem türlerine göre daha fazla can kaybına neden olur.
4. Depremin büyüklüğü .... ile ölçülür.
5. Okyanus ve deniz dibinde meydana gelen deprem, volkanizma ve toprak kaymaları .... afetine neden olabilmektedir.
6. Yeryüzüne katı, sıvı ve gaz hâlde maddeler çıkmasına neden olan .... faaliyetler, etkilerinin büyüklüğüne göre afete dönüşebilir.
7. Yamaç dengesinin bozulması sonucu gerçekleşen, ..., toprak kayması, kaya düşmesi ve çamur akıntısı olarak gerçekleşen olaylara kütle hareketleri denilmektedir.
8. Türkiye'de kütle hareketleri %64 oranında .... mevsiminde gerçekleşmektedir.
9. İnsanın doğada toprak, su ve bitki arasında var olan dengeyi bozan faaliyetleri sonucu toprağın aşınmasıyla hızlandırılmış .... meydana gelir.
10. Saatteki hızı 60 km'nin üzerinde olan rüzgârların şiddetli sağanak, yıldırım ve şimşekleri de beraberinde getirecek şekilde tehlikeli sonuçlara yol açabildiği atmosfer olayına .... denir.
11. Akarsuyun sahip olduğu akımın artmasıyla; taşıdığı suyun, yakın çevresindeki arazileri kaplamasına .... denir.
12. .... sıcak ve nemli hava kütlesinin hızlı bir biçimde dönerek yükselmesi sonucu oluşur.
13. Eğimli yamaçlarda tabakalar hâlinde birikmiş olan .... kütlesinin çeşitli etmenlerle aşağıya doğru hızla kaymasına çığ denir.
14. Kasırga, hortum gibi can ve mal kaybına neden olan şiddetli rüzgarlar, daha çok .... kuşakta görülür.
15. Erozyon, orman yangınları, böcek istilaları, salgınlar .... afetlere örnektir.

SU KAYNAKLARINI SINIFLANDIRALIM

Dünya yüzeyinin yaklaşık %71'i sularla kaplıdır. Yeryüzündeki suların tamamını oluşturan su küreyi (hidrosfer) fiziki coğrafyanın bir alanı olan sular coğrafyası (hidrografya) inceler. Yeryüzündeki başlıca su kaynaklarını okyanuslar, denizler, göller, buzullar, akarsular ve yer altı suları oluşturur.

Yukarıda bilgide verilen su kaynaklarını aşağıdaki görsellerden yararlanarak sarı kutulara yazınız.

ÇEVRE SORUNLARINI TANIYALIM

Çevre sorunu; doğal süreçler ile beşerî faaliyetler sonucu çevrenin zarar görmesi, kirlenmesi ve doğadaki dengenin bozulmasıdır. Nüfusun hızla artması, kentleşme, sanayileşme, teknolojik gelişmeler, tarımsal faaliyetler, ulaşım, enerji üretimi, fosil yakıtların kullanımı gibi faaliyetler çevre sorunlarının artmasına neden olmaktadır.

Aşağıda afetlerle ilgili bazı kelimeler verilmiştir.

Ormanların tahribi	Ozon seyrelmesi	Toprak kirliliği
Küresel iklim değişikliği	Su kirliliği	Ses kirliliği
Asit yağışları	Hava kirliliği	Radyoaktif kirlilik
Besin kirliliği	Işık kirliliği	

Bu çevre sorunlarını tablodaki bilgilerle eşleştiriniz.

	Çevre sorunlarıyla ilgili bilgiler	Çevre sorunu
1	Deniz, göl, akarsu gibi kaynakların kendini yenileyebilmesine imkân vermeyecek oranda yabancı maddelerin bu kaynaklara karışmasıyla oluşur.	
2	Kükürt dioksit, azot oksit, karbonmonoksit, hidrokarbonlar, organik ve partikül maddeler (tozlar ve aeroseller) ile radyoaktif maddelerin atmosferdeki oranlarının değişmesiyle ortaya çıkar.	
3	Bu kirliliğin başlıca nedenleri; erozyon, tarım ilaçları, endüstriyel kirlenme, tarım alanlarının amaç dışı kullanımı ve katı atıklardır.	
4	İnsanların işitme ve algılama gücünü olumsuz etkileyen, kişinin psikolojik ve fiziksel dengesini bozarak iş verimini düşürebilen ve çevrenin doğallığını bozan bir sorundur.	
5	Nükleer denemeler ile nükleer santral kazalarının yanı sıra günlük hayatta kullanılan televizyon, bilgisayar, radyo vb. iletişim araçları ile röntgen ve tomografi türü tıbbi cihazlar bu kirliliğin nedenleri arasında yer almaktadır.	
6	Bitkisel ve hayvansal gıdaların fiziksel, kimyasal ve biyolojik kirlenmeye maruz kalarak doğallığını kaybetmesiyle oluşur.	
7	Doğal yaşam alanlarında yer alan ağaç bitki örtüsünün insanların çeşitli faaliyetleri sonucu zarar görmesidir.	
8	Beşerî faaliyetler sonucu sera etkisi yapan gazların atmosferdeki oranlarının hızla artmasıyla sıcaklık ve yağış değerlerinin uzun yıllarda gösterdiği ortalamalarında değişmesiyle oluşur.	
9	Sülfür ve azot oksit gibi kimyasal maddelerin su buharı ile birleşerek aside dönüşmesi ve bu asidin yağmur veya kar olarak yeryüzüne düşmesi ile oluşur.	
10	Klima, buzdolabı, sprey ve yangın söndürücü kullanımı ile ortaya çıkan CFC (kloroflorokarbon) gazları ozon moleküllerini parçalayarak bu soruna neden olur.	

CEVAP ANAHTARI

DOĞAL ORTAMLARI TANIYALIM

Yerküreyi çevreleyen gaz örtüsüdür. → Atmosfer → 1

Yerküredeki yaşam alanlarıdır. → Biyosfer → 2

Yerküredeki su alanlarıdır. → Hidrosfer → 3

Yerkürenin katılaşmış üst kısmıdır. → Litosfer → 4

Yerküredeki buzullar ve sürekli karla kaplı alanlardır. → Kriyosfer → 5

COĞRAFYAYI TANIYALIM

1. Kültürel Coğrafya - Beşeri Coğrafya
2. Yerleşme Coğrafyası - Beşeri Coğrafya
3. Siyasi Coğrafya - Beşeri Coğrafya
4. Biyocoğrafya - Fiziki Coğrafya
5. Jeomorfoloji - Fiziki Coğrafya
6. Klimatoloji - Fiziki Coğrafya
7. Nüfus Coğrafyası - Beşeri Coğrafya
8. Ekonomik Coğrafya - Beşeri Coğrafya
9. Toprak Coğrafyası - Fiziki Coğrafya
10. Hidrografya - Fiziki Coğrafya

COĞRAFİ KOORDİNATLARI BELİRLEYELİM

1. A 2. G 3. B 4. D 5. E 6. C 7. F

YAĞIŞ VE SICAKLIK GRAFİĞİ OLUŞTURALIM

1.

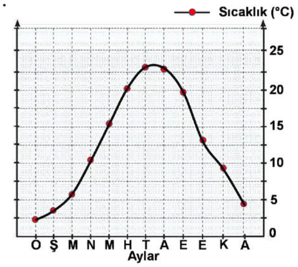

2.

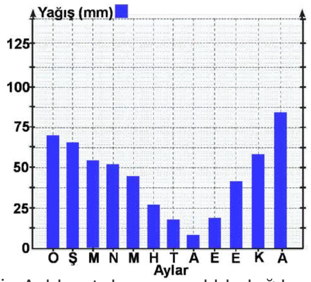

3.

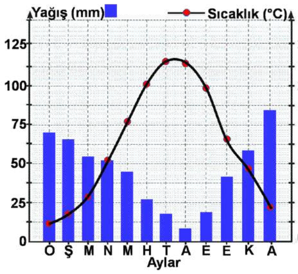

4. Grafik Kuzey Yarım Küre'de bir merkeze aittir. Aylık ortalama sıcaklık dağılımına bakıldığında kış aylarında sıcaklık ortalamasının 0°C'nin altına düşmediği görülür. Bu durum, kış mevsiminde kar yağışlarının görülme sıklığını azaltır. Tarımda zirai don yaşanma ihtimalini zayıflatır. Yaz mevsiminde ise sıcaklık ortalamasının çok yüksek olmadığı görülür.

Aylık ortalama yağış verilerine ve yağışın mevsimlere dağılımına bakıldığında ortalama yağış miktarının çok fazla olmadığı görülmektedir. Yıllık yağış miktarı, ortalama 500-600 mm arasında olup yağış yıl içine düzenli dağılmamıştır. Yağışların önemli bir miktarı kış mevsiminde düşer. Yaz mevsiminde ise yağış oranının düşük olması yaz kuraklığı isteyen tarım ürünlerinin yetiştirilmesine daha fazla imkân sağlar.

BÖLGELERİ TANIYALIM

1. İklim 2. Okyanus 3. Üretim 4. Yerleşme 5. Nüfus 6. Toprak 7. Bitki 8. Afet 9. Kültür 10. Sanayi 11. Ova bölgesi 12. Siyasi örgüt

Anahtar Kelimeler: ŞEKİLSEL BÖLGE

CEVAP ANAHTARI

NÜFUSUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİ ÖĞRENELİM

Doğal Faktörler: İklim - Yeryüzü Şekilleri - Toprak Yapısı - Kara ve Denizlerin Dağılışı - Su Kaynakları
Beşerî Faktörler: Tarihî Faktörler - Tarım - Sanayi - Madencilik - Turizm - Ticaret – Ulaşım

EKONOMİK FAALİYETLERİ SINIFLANDIRALIM

Birincil Ekonomik Faaliyetler: Tarım - Balıkçılık - Ormancılık - Hayvancılık - Madencilik
İkincil Ekonomik Faaliyetler: Sanayi - İnşaat - Enerji Üretimi
Üçüncül Ekonomik Faaliyetler: Ticaret - Ulaşım - İletişim - Turizm - Finans - Eğitim
Dördüncül Ekonomik Faaliyetler: Reklam Yayıncılığı - Ağ İşletmenliği - Yazılım
Beşincil Ekonomik Faaliyetler: Kamu Yöneticiliği

AFETLERİ TANIYALIM

1. Afet	**2. Erken**	**3. Tektonik**	**4. Sismograf**	**5. Tsunami**
6. Volkanik	**7. Heyelan**	**8. İlkbahar**	**9. Erozyon**	**10. Fırtına**
11. Taşkın	**12. Hortum**	**13. Kar**	**14. Tropikal**	**15. Biyolojik**

SU KAYNAKLARINI SINIFLANDIRALIM

Üst Sol: Buzullar	**Üst Orta:** Yer altı suları	**Üst Sağ:** Göller
Alt Sol: Akarsular	**Alt Orta:** Denizler	**Alt Sağ:** Okyanuslar

ÇEVRE SORUNLARINI TANIYALIM

1. Su kirliliği	**2. Hava kirliliği**	**3. Toprak kirliliği**	**4. Ses kirliliği**
5. Radyoaktif kirlilik	**6. Besin kirliliği**	**7. Ormanların tahribi**	**8. Küresel iklim değişikliği**
9. Asit yağışları	**10. Ozon seyrelmesi**		

ogmmateryal.eba.gov.tr

OGM MATERYAL